

PERSONAS DATU AIZSARDZĪBA PĒTĪJUMOS AR CILVĒKU IESAISTI

Ko ņemt vērā pētījuma plānošanā un
iesnieguma ētikas komitejai aizpildīšanā

Lāsma Dilba

Latvijas Universitātes Humanitāro un sociālo zinātņu
pētījumu ētikas komitejas locekle,
Datu valsts inspekcijas direktora vietniece

10.05.2023.

SATURS

1. Pamatjēdzieni
2. Principi un to piemērošana
3. Ieteikumi

PAMATJĒDZIENI iesaistītās personas

DATU SUBJEKTS

- identificēta vai identificējama fiziska persona
- persona, kuras personas datus apstrādā (ievāc, uzglabā, dzēš u.c.) datu pārzinis

! Neattiecas uz juridisku personu, mirušu personu, anonīmiem datiem

PAMATJĒDZIENI iesaistītās personas

PĀRZINIS ir fiziskā vai juridiskā persona, valsts vai pašvaldību institūcija, kura:

- nosaka personas datu apstrādes mērķus un apstrādes līdzekļus, un
- atbild par personas datu apstrādi
- jāpierāda apstrādes tiesiskums

APSTRĀDĀTĀJS ir

- ir fiziska vai juridiska persona, kura pārziņā vārdā apstrādā personas datus;
- pamatā saista sadarbības līgums

PAMATJĒDZIENI

personas dati

PERSONAS DATI ir

- **jebkura informācija**, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu
- identificējama fiziska persona ir tāda, kuru var tieši vai netieši identificēt, jo īpaši atsaucoties uz identifikatoru

IDENTIFIKATORI

- personas vārds, uzvārds, personas kods, atrašanās vietas dati, tiešsaistes identifikatori,
- viens vai vairāki konkrētai fiziskajai personai raksturīgi fiziskās, fizioloģiskās, ģenētiskās, garīgās, ekonomiskās, kultūras vai sociālās identitātes faktori

PAMATJĒDZIENI

personas dati

Jebkāda informācija

- ▶ objektīvā/subjektīvā informācija
- ▶ nav obligāti jābūt patiesai
- ▶ jebkādā formā (burti, cipari, biometriskie dati, audio, video, papīra, elektroniski)

“Identificēta” vai “identificējama” (persona)

- ▶ tieši identificējama - Vārds, Uzvārds, p.k.
- ▶ netieši identificējama -
 - identifikatori (tālruna nr., auto nr, IP adrese, vecums, dzīves vieta u.c.)
 - “pašreizējais LU rektors”
 - “kolēģe, kurai ir blondi, īsi mati”

PAMATJĒDZIENI

personas dati

ĪPAŠU KATEGORIJU PERSONAS DATI — kas atklāj:

- ▶ rases vai etnisko piederību,
- ▶ politiskos uzskatus,
- ▶ reliģisko vai filozofisko pārliecību,
- ▶ dalību arodbiedrībās;
- ▶ ģenētisko datu, biometrisku datu, lai veiktu fiziskas personas unikālu identifikāciju;
- ▶ veselības datu vai datu par fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju apstrādi.

PAMATJĒDZIENI

apstrāde

APSTRĀDE

ir jebkura ar personas datiem vai personas datu kopumiem veikta darbība vai darbību kopums,

piemēram, vākšana, reģistrācija, organizēšana, strukturēšana, glabāšana, pielāgošana vai pārveidošana, atgūšana, aplūkošana, izmantošana, izpaušana, nosūtīt, izplatīt vai citādi darīt tos pieejamus, saskaņošana vai kombinēšana, ierobežošana, dzēšana vai iznīcināšana.

PRINCIPI

nolūka ierobežojumi

Personas dati tiek vākti konkrētos, skaidros un leģitīmos nolūkos

- ▶ Nolūkam jābūt definētam pirms apstrādes sākuma
- ▶ Nolūkam jābūt skaidram un konkrētam
- ▶ Nolūki var būt vairāki
- ▶ Nav pieļaujama bezmērķīga datu apstrāde

PRINCIPI

likumīgums,
godprātība un
pārredzamība

Personas dati tiek apstrādāti likumīgi, godprātīgi un datu subjektam pārredzamā veidā

Likumīgums – tiesiskais pamats (ir seši iespējamie tiesiskie pamati «parastajiem datiem» + papildus nosacījumi īpašo kategoriju datiem).

Godprātība - godprātīga attieksme pret personas datiem, sociāli pieļaujam darbība

Pārredzamība – informācija un saziņa ir viegli pieejama un viegli saprotama, jāizmanto skaidra un vienkārša valoda, informēšanas pienākums

PRINCIPI likumīgums

Piekrišana:

- ▶ Viens no tiesiskajiem pamatiem
- ▶ Der abu veidu datiem
- ▶ Visbiežāk izmantotais individuālajos pētījumos, primārā izmantošana

Prasības piekrišanai:

- ▶ tai jābūt dotai brīvi;
- ▶ tai jābūt apzinātai;
- ▶ tai jābūt dotai konkrētos nolūkos;
- ▶ tai jābūt informētai;
- ▶ tā ir nepārprotama un dota aktīvas rīcības veidā (piemēram, elektroniska izvēles rūtiņa, kura attiecīgajai personai ir nepārprotami jāatzīmē tiešsaistē, vai paraksts uz veidlapas);
- ▶ ir iespējams atsaukt piekrišanu.

! Piekrišanu bērnu (līdz 18 gadu vecumam) datu apstrādei sniedz likumiskais pārstāvis

PRINCIPI atkāpe

INFORMĒTA PIEKRIŠANA ~~X~~ PIEKRIŠANA PERSONAS DATU APSTRĀDEI

- ▶ Dažādi nolūki (daļība pētījumā, atļauja izmantot personas datus)
- ▶ Var būt nepieciešama piekrišana daļībai pētījumā, bet netiek apstrādāti personas dati
- ▶ Var apvienot vienā dokumentā, paziņojumā
- ▶ Ja ir nepieciešama gan piekrišana daļībai pētījumā, gan atļauja personas datu apstrādei, dokumentā jāapvieno abos dokumentos sniedzamo informāciju

! Opt-out princips personas datu apstrādē nav piemērojams!

PRINCIPI pārredzamība- informēšanas pienākums

Informācija, kas jādara zināma datu subjektam:

- ▶ Pārzinis: vārds, uzvārds vai uzņēmuma nosaukums
- ▶ Pārziņa adrese vai cita kontaktinformācija
- ▶ Datu apstrādes nolūks
- ▶ Datu saņēmēji – personas, kurām plānots datus nodot
- ▶ Datu nodošana uz trešo valsti, ja tāda ir plānota
- ▶ Datu uzglabāšanas ilgums
- ▶ Informācija par tiesībām piekļūt saviem datiem
- ▶ Tiesības atsaukt piekrišanu
- ▶ Tiesības iesniegt sūdzību uzraudzības iestādei

! Var nesniegt, ja un ciktāl datu subjekta rīcībā jau ir attiecīgā informācija.

PRINCIPI

datu minimizēšana,
precizitāte

legūstamie personas dati ir adekvāti, atbilstīgi un ietver tikai to, kas nepieciešams to apstrādes nolūkos.

Datu minimizēšanas būtība ir noskaidrot minimāli nepieciešamo datu apjomu un apstrādes apmēru, lai sasniegtu iepriekš noteiktos nolūkus.

Personas dati ir precīzi un, ja vajadzīgs, atjaunināti; ir jāveic visi saprātīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka neprecīzi personas dati, ņemot vērā nolūkus, kādos tie tiek apstrādāti, bez kavēšanās tiktu dzēsti vai laboti.

Tikai precīzi dati var nodrošināt godprātīgu un taisnīgu lēmumu pieņemšanu attiecībā uz datu subjektu.

PRINCIPI

glabāšanas ierobežojums

Personas dati tiek glabāti veidā, kas pieļauj datu subjektu identifikāciju, ne ilgāk kā nepieciešams nolūkiem, kādos attiecīgos personas datus apstrādā.

- ▶ Jāizvērtē datu glabāšanas nepieciešamību arī pa pētījuma stadijām (piemēram, audio/video ieraksti + transkripts).
- ▶ Tiklīdz nolūks ir sasniegts dati ir jāizdzēš vai informācijas nesēji, kuros dati ir fiksēti, jāiznīcina

PRINCIPI

datu drošība (integritāte un konfidencialitāte)

Personas dati tiek apstrādāti tādā veidā, lai tiktu nodrošināta atbilstoša personas datu drošība, tostarp aizsardzība pret neatļautu vai nelikumīgu apstrādi un pret nejaušu nozaudēšanu, iznīcināšanu vai sabojāšanu, izmantojot atbilstošus tehniskos vai organizatoriskos pasākumus.

- ▶ Pārzinim jānodrošina nepieciešamie tehniskie (fiziskā aizsardzība) un organizatoriskie (loģiskā aizsardzība/procedūras) līdzekļi.
- ▶ Pārzinis ir atbildīgs par to personu rīcību, kas veic datu apstrādi
- ▶ Jāpiemēro risku novērtējumā balstītu pieeju, lai noteiktu atbilstošus drošības līdzekļus

! Integritāte, konfidencialitāte, pieejamība

Pseidonimizācija vs Anonimizācija

Pseidonimizācija ir personas datu apstrāde, ko veic tādā veidā, lai

- ▶ personas datus vairs nav iespējams saistīt ar konkrētu datu subjektu bez papildu informācijas izmantošanas,
- ▶ šāda papildu informācija tiek turēta atsevišķi un nodrošina tehniskus un organizatoriskus pasākumus, lai nepieļautu identifikāciju

Anonimizācija ir process, kad tiek neatgriezeniski iznīcināts informācijas nesējs vai likvidēta tajā esošā informācija, kas attiecas uz datu subjektu.

Anonimizēta informācija neattiecas uz:

- identificētu vai identificējamu fizisku personu;
- personas datiem, ko sniedz anonīmi tādā veidā, ka datu subjekts nav vai vairs nav identificējams.

IETEIKUMI

Paškontroles jautājumi

- ▶ Vai personas dati ir nepieciešami pētījuma mērķa sasniegšanai vai mērķi nevar sasniegt bez personas datiem?
- ▶ Ja nepieciešami, kādi dati nepieciešami (datu veids, datu kategorijas)?
- ▶ Kā personas dati tiks iegūti?
- ▶ Vai plānotais iegūstamo personu datu apjoms ir adekvāts, vai nav par daudz?
- ▶ Kādi riski pastāv? Kādi drošības pasākumi tiks īstenoti (fiziskā (seifs, droši datu nesēji, piekļuve telpām u.c.) loģiskā (piekļuves tiesības, paroles drošums, IT platformu izmantošana u.c.) drošība)?
- ▶ Cik ilgi personas dati tiks glabāti, vai sākotnēji iegūtie dati jāglabā neskartā veidā visu pētījuma īstenošanas periodu?
- ▶ Kas notiks un kā tiks īstenotas datu subjektu tiesības atsaukt piekrišanu?

PALDIES PAR UZMANĪBU!

Jautājumi?

